

Нашій газеті – 4 роки

1 Зірки світового кіно
Софі Лорен. Жерар Депардье. Катрін Денюв. Жан-Поль Бельмондо. Польське кіно: режисери Анджей Вайда, Єгі Гофман, Ришард Бер, актори Барбара Брильська, Малгожата Браунек, Даніель Ольбрихський, Богуслав Лінда, Ізабелла Скорупко, Павел Дельонг, Агнешка Владарчик, Міхал Жебровський, Магдалена Мельцаж, Єжи Камас, Єжи Бінчицьки, Бро-

ніслав Павлік, Роман Вільгельмі, Анна Димна.

Також у кожному номері публікації з історії літератури, мистецтва.

Всі номери газети є в Інтернеті, на сайті газети «Світ-інфо». Щоб зайти на нього, досить набрати в Гугл українською назву цієї газети або адресу сайту «Світ-інфо»: <http://svit11.wordpress.com>

Зустріч харківських і київських письменників, митців. Київ, грудень 1923 р. Знамените архівне фото, на якому – ціл української літератури. Багато з них було репресовано. В № 2 нашої газети докладна розповідь про цих письменників, під заголовком «Розстріляна література».

Сидять у першому ряду (зліва направо): Максим Рильський, Юрій Іванов-Меженко, Микола Хвильовий, Майк Йогансен, Юхим Михайлів, Михайло Вериківський, Пилип Козицький.

Сидять у другому ряду (зліва направо): Наталя Романович-Ткаченко, Михайло Могиланський, Василь Еллан-Блакитний, Сергій Пилипенко, Павло Тичина, Павло Филипович, Савелій Футорянський.

Стоять у третьому ряду (зліва направо): Дмитро Загул, Микола Зеров, Михайло Драй-Хмара, Григорій Косинка, Володимир Сосюра, Тодось Осьмачка, Володимир Коряк, Михайло Івченко, Борис Якубський.

Календар листопада і грудня

Чернігівська обласна універсальна наукова бібліотека ім. Софії та Олександра Русових видала щорічний календар «Знаменні і пам'ятні дати Чернігівської області на 2024 рік». Укладачі: Л. Студьонова, І. Каганова. Відповідальний за випуск Ю. Соболь. Друкуємо частину календаря на листопад і грудень.

Листопад

3 – В Чернігові народилася Марія Адріанівна Дейша-Сіонницька (1859 – 1932), оперна співачка, громадська діячка та педагогиня. Закінчила Чернігівську жіночу гімназію. Була першою виконавицею романсів С. Танєєва, С. Рахманінова (композитор присвятив співачці романс «Молитва»). Дружина брата В. У. Коцюбинської.

4 – В с. Атоша Новгород-Сіверського р-ну народився Михайло Федорович Сушко (1939), чернігівський поет, сатирик і гуморист.

6 – В с. Понорниця Новгород-Сіверського р-ну народився Дмитро Сергійович Наливайко (1929 – 2023), літературознавець, доктор філологічних наук, професор, академік НАН України. Лауреат Державної премії України імені Т. Г. Шевченка. У 1957 – 1971 рр. викладав у Ніжинському педагогічному інституті.

22 – Народився Вільям Людвігович Беренштам, (1839 – 1904), громадський діяч, педагог, учений-археолог, активний співробітник газети «Київський телеграф», журналу «Ки-

евская старина». Досліджував давньоруські старожитності Чернігівщини.

24 – В с. Лисогори Борзенського повіту (нині Прилуцького р-ну) в сім'ї дрібного поміщика народився Олекса Петрович Стороженко (1804 – 1874), письменник, етнограф, драматург. За професією слідчий-криміналіст, військовий. Твори писав українською і російськими мовами.

Грудень

5 – В Городні народився Петро Іванович Пиниця (1939 – 1999), поет. Посмертно видано збірки його поезій «Ухожу в кленові метели», «Магія слова». Працював у Чернігові. Останнім часом проживав у Городні, де помер і похований.

У с. Ліски Корюківського району народився Владислав Васильович Савенок (1959), чернігівський журналіст, фотохудожник, поет і прозаїк, автор збірок прози «Божевільні файли» та поезії «Заповіді любові».

12 – В Городні народився Віктор Іванович Дудко (1959 – 2015), літературознавець, текстолог, дослідник української літератури і журналістики другої половини XIX – початку XX ст., кандидат філологічних наук. Працював журналістом чернігівської газети «Комсомольський гарт». З 1989 р. і до кінця життя працював в Інституті літератури НАН України.

14 – У 1989 р. створено обласну організацію Національної спілки краєзнавців України.

В с. Парафіївка Прилуцького р-ну народився Микола Павлович Ключко (1934 – 2019), поет і прозаїк, колишній політ'язень, лауреат премії імені С. Васильченка, В. Чумачка, М. Коцюбинського, О. Стороженка. Останнім часом проживав у селі Крупицполе Прилуцького р-ну.

22 – В Прилуках народився Олександр Микитович Ведміцький (1894 – 1961), літературознавець і поет. У 1922 – 1930 рр. працював у Прилуках учителем української та російської мов, журналістом газети «Правда Прилуцьчини». Останні роки життя жив і працював у м. Орськ (РФ).

25 – Народилася Анастасія Борисівна Грінченко (1884 – 1908), письменниця, лексикограф, перекладачка. З 1894 до 1902 р. разом з батьками (Борис Грінченко і Марія Загірня) проживала в Чернігові.

28 – В м. Лебедін Сумської обл. народився Стефан Андрійович Таранущенко (1889 – 1976), доктор мистецтвознавства, професор, спеціаліст в галузі кам'яної і дерев'яної архітектури. Досліджував пам'ятки архітектури Чернігова, Седнева та інших населених пунктів Чернігівщини. У 1933 р. заарештований у сфабрикованій справі так званого «російсько-українського фашистського блоку» і засуджений на п'ять років з позбавленням зв'язку і наукового ступеня. Реабілітований 1958 р. Жив і працював у Києві. Автор дослідження «Лизогубівська кам'яниця у Седневі».

Батурин – гетьманська столиця

Повернення з небуття

Письменника-класика Михайла Старицького (1840 – 1904) пересічний читач/глядач знає, насамперед, як майстра комедійного жанру за відомою екранізованою п'єсою «За двома зайцями». Насправді найпопулярнішим доробком М. Старицького є його твори на історичну тематику: роман-хроніка «Богдан Хмельницький», «Розбійник Кармалюк», «Облога Буші», «Останні орли», «Заклятий скарб», а особливо його діалогія – два романи, пов'язані однією наскрізною темою «Молодість Мазепи» і «Руїна» (1898).

Емським указом російського імператора Олександра II (1876) заборонялося книговидання, викладання, театральні вистави, богослужіння українською мовою. Тому М. Старицький змушений був писати діалогію російською мовою, чим дуже картався. Твір публікували у часописі «Московський листок», де авторам (на відміну від «Київської старини») виплачувалися гонорари.

Після друку перших частин твору редактор попередив М. Старицького, якщо і надалі головний герой буде таким же позитивним і героїчним, можуть бути проблеми із контролюючими органами. Старицький не дослухався прохань видавців. Твором зацікавилася цензура. Покарання не забарилося – імперська влада заборонила твір і викупила його з обігу. Дивом він зберігся у версії часопису в Санкт-Петербурзьких збірниках.

Довгі десятиліття твір був заборонений. Через 98 років, вже у незалежній Україні, київським видавництвом «Український Центр духовної культури» згадані твори були перевидані у авторській версії, і в українському перекладі Н. Левчик (1996 – 1997), Харківським видавництвом «Фактор» (2008).

Діалогія належить до жанру історико-пригодницької белетристики, тому деякі постаті і описані події твору реальні, а деякі – вигадані. Події твору відбуваються в період 1663 – 1673 рр., в основному після сумнозвісної Андрусівської угоди 1667 р., яка розділила Україну на дві частини.

Події твору гостросюжетні, майже детективні, багатоплітні, спонукають читача тримати увагу в постійній напрузі. У діалогії співіснують і діють як реальні історичні особи – І. Мазепа, Д. Ігнатівич (у автора – Д. Многогрішний), І. Самойлович, В. Кочубей, І. Богун, І. Сірко, П. Дорошенко,

І. Бруховецький (у автора – І. Бруховецький), Я. Собеський, В. Фридрикевич, так і вигадані – колишній запорожець Сич та його онука Галина, її подруга Ярися, опальний полковник Гострий, його донька Маріанна та інші. Також в оптимальній пропорції у творі подано реальні історичні події – як-от облога і взяття турецькими військами фортеці Кам'янець, дипломатична місія Мазепи в Крим і потраплення в полон до запорожців, змова проти Д. Ігнатівича. Вигадкою автора є, наприклад, народне стихійне повстання проти І. Самойловича під орудою полковника Гострого і облога гетьманського Батурина, самосуд розлюченого натовпу над гетьманом Ханенком і середньовічна страта Мар'яни через спалення.

Цікаво описує автор становлення майбутнього гетьмана І. Мазепи, і з цієї точки зору найбільш карколомною, на межі фолу, є друга частина діалогії – «Руїна». Вже від початку І. Мазепа показаний автором небайдужим політиком-патріотом, якому болить доля розділеної України: «Хочу послужити, чим можу, заплаканий вітчизні». На початку розповіді події розвиваються в Чигирині, але чим ближче до кінця розв'язки, тим більш об'ємно описується гетьманський Батурин.

На 980 сторінках твору, як і годиться жанру історико-пригодницького роману, вирують не дитячі пристрасі. Куті меду додають такі елементи сюжетів, як втечі через таємні ходи, викрадення героїв і полонення їх, переодягання і стеження, підслуховування і наклепи, зради, підступи, любовні трикутники і легкий еротизм, зомління, політичні інтриги і підкилмна гра, закриття в монастирях. У діалогії постійно вирують емоції, присмачені гіперболізованими почуттями, автор часто використовує такий прийом, як гротеск. Попри вимушене написання російською мовою, автор наполегливо використовує українські, анахронізми, рідше – полонізми, навіть іврит, беручи ці слова в лапки.

Наприкінці твору описані події у Батурині, а саме хрестини новонародженої доньки Кочубеїв Мотрі. «В Батурині, у новому будинку, що причаївся у розкішному саду, (Кочубеївському – авт.) йшла сімейна урочистість. У Василя Леонтійовича Кочубея... святкували хрестини доньки його, Мотрони».

Гортаючи сторінки фоліанта, ми, мешканці гетьманської столиці, пишаємося, що наш Батурин та історичні постаті, пов'язані з ним, є джерелом невичерпного натхнення для багатьох поколінь авторів. Особливо якщо зважити, що в умовах опали української мови такі гіганти письменницької думки і непересічного таланту, як Михайло Старицький, ризикуючи всім, що мали, зверталися до забороненої тематики в такому надскладному жанрі великих форм, як історичний роман.

Наталія СЕРДЮК

«Мадонна в кріслі» – ікона за твором Рафаеля Санті

Унікальним надбанням фондової колекції заповідника «Гетьманська столиця» у 2021 р. стала ікона «Мадонна в кріслі». Вона була придбана за кошти спецфонду Державного бюджету України у мешканки Батурина Ірини Лобовик. Ікона була рідинною реліквією і передавалася з покоління в покоління.

Свого часу у родині Лобовиків було багато образів, але в 30-х рр. XX ст. з відомих причин бабуся пані Ірини майже всіх їх позбулася. Залишилося лише кілька, серед них і «Мадонна в кріслі». Говорячи про неї, Ірина Вікторівна зауважує: «Скільки себе пам'ятаю, ця ікона перебувала у нашій родині». Зі слів жінки цей образ колись придбав її прадідусь – Захарій Федорович Лобовик (1840 – 1933 рр.), який близько 40 років був старостою Воскресенської церкви-усипальниці Кирила Розумовського.

Ікона є досить якісною копією з картини «Мадонна в кріслі» італійського художника доби Відродження Рафаеля Санті. Оригінал (Madonna della Seggiola) (1513 – 1514 рр.) зберігається у галереї мистецтв Палаццо Пітті у Флоренції. Після появи картини цей сюжет доби Відродження набув значної популярності і в Західній і в Східній Європі, що зумовило значну кількість копій твору.

«Мадонна в кріслі» із фондів заповідника – робота невідомого художника XIX ст. Вона написана на дошці розміром 52,5x41,3x2,5 см олійними фарбами. Діву Марію зображено в сидячому положенні, на її колінах – Немовля, яке вона ніжно пригортає до своїх грудей. Крісло, в якому сидить Мадонна, – важлива деталь зображення, адже воно дало назву оригінальному твору, хоча від нього глядачу видно лише бильце. Це

парадне крісло для високопосадовців папського двору, і саме цим автор хотів відмити величність образу Діви Марії. Зодягнена Мадонна у рожеву сукню, на її плечах зелена накидка, розшита золотими нитками. На голові плат, який майже покриває волосся. Образ Мадонни світський, живий, риси обличчя ніжні: прямий ніс, пишні вуста, великі круглі очі. Погляд Діви Марії спрямований прямо. Цікаво, що як і Рафаель, народний художник зміг передати цим поглядом любов і ніжність, тривогу і печаль, а також докір за долю, яка чекає на її дитину. Збоку від Немовляти стоїть малий Іоанн Предтеча, один з пророків, що передкріс мєсію і охрестив Ісуса Христа. Зображений з хрестом в руках та складеними в молитовному жесті долонями.

Деталь, якої немає на оригінальному творі, – написи над ликами, характерні для православних ікон. Зроблені вони жовтою фарбою: над тоненьким німбом Мадонни – «МР...», над Немовлям – «ІС ХРС», над Іоанном Предтечею в овалі – «ІОАНЪ ПРЕДТЧА».

Оригінальна картина Рафаеля Санті та ікона у зібранні заповідника мають відмінності, але це прямо свідчить про те, що українське мистецтво розвивалося в одній площині з європейським, а іконописці були обізнаними зі знаковими творами доби Відродження.

Тетяна КУДЛАЙ

Автори публікацій – наукові співробітники Національного історико-культурного заповідника «Гетьманська столиця»